

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER VE EĞİTİMLERİ

Yasin GÜNLÜ¹

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNA GENEL BAKIŞ VE TANIMLAR

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) terimi iki ana kategori ile detaylandırılan, birbirine benzer belirtiler ve özellikler gösteren bireyleri tanımlamaya çalışan üst bir terimi ifade etmektedir. Bu kategorilerden ilki; sosyal iletişim becerilerinde, sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinde sınırlılıklar ile etkileşim becerilerinde sınırlılıklardır. İkinci kategori ise sınırlı ilgi alanları, sınırlı aktiviteler ve tekrarlayıcı takıntılı davranışlardır (APA, 2013).

OSB terimi ile ilgili tarihsel süreç incelendiğinde elde edilen ilk bulgu şizofreni üzerine araştırmalar yapan bilim insanı Eugen Bleuer'in 1911 yılında kendinin tanımlayamadığı bir durum olduğunu belirtmiş ve bu durumu kişinin kendi kişilik özelliği ile ilişkili bir durum olabileceği üzerine varsayımlarda bulunmuştur (Vicedo, 2024). OSB konusunda tanımlama yapan ilk kişi Amerikalı psikiyatrist Leo Kanner (1943)'dir. Kanner OSB'yi erken çocukluk otizmi şeklinde tanımlayarak ele almıştır. Kanner, OSB olduğunu düşündüğü on bir birey ile çalışmış, bu bireyler ile uzun süren çalışmalar yürütmüştür. Araştırmaya konu olan bu bireylerde, akranları ile konuşma ve iletişim kurmada isteksizlik ve yapılandırılmış oyunlara kıyasla, yapılandırılmamış oyunlarda biraz daha uzun süre geçirmeleri gibi ortak özellikler olduğunu rapor etmiştir. Avusturyalı psikiyatrist Hans Asperger (1944) OSB'yi ise "otistik psikopati" olarak tanımlamıştır. Ayrıca Asperger, birbirleri ile benzer davranış bütünleri sergilediğini varsaydığı bir grup çocuk ile birlikte çeşitli araştırmalar yürütmüştür. Hem Kanner'in hem de Asperger'in yaptığı araştırmalar, otizm spektrum bozukluğu (OSB)'ye ilişkin alan yazını oluşturan ilk bilimsel temelli tanımlamalara temel oluşturmuştur (Van Krevelen, 1971).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Zihin Engelliler Eğitimi AD., gunluyasin@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-4308-2192

Sunulan modellerin güçlü ve zayıf yönleri, uygulama biçimlerine ilişkin derinlemesine bilgi edinmek için ilgili literatür ayrıntılı incelenebilir. OSB’den etkilenen çocukların birbirinden farklı ve kendilerine has özellikleri olduğu gerçeği uygulamacıların müdahale programına karar verirken oldukça seçici davranmaları gerekliliğini doğurmaktadır. Yukarıda listelenen kapsamlı uygulamalar, erken çocukluk müdahale programlarıdır. Ayrıca bu programlardan bazıları (PCDI, Temel Tepki Öğretimi, Otizm Ortaklığı gibi) ileri yaşa sahip OSB’den etkilenen bireylere uygulanacak müdahalelerde kullanılabilmektedir (Bakkaloğlu, 2020).

TÜRKİYE’DE OSB’DEN ETKİLENEN ÇOCUKLAR İÇİN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE KULLANILAN KAPSAMLI MÜDAHALE PROGRAMLARI

Türkiye’de kapsamlı uygulamalar içerisinde ele alınan ve uygulanan erken müdahale programları; Princeton Çocuk Gelişimi Enstitüsü Modeli (PCDI), Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP), Temel Tepki Öğretimi (TTÖ), DIR-Flortime, ETEÇOM’dur (Bakkaloğlu, 2020). Kurt ve Yurtçu’ya (2017) göre de Eikeseth ve Klintwall tarafından yapılan çalışmada ele alınan TEACCH, DBT, Floortime, EYDE, TTÖ, RDI ve ESDM gibi uygulamalarının Türkiye’de daha yaygın biçimde tanındığı ve kullanıldığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akin-Bulbul, I., & Ozdemir, S. (2023). Imitation performance in children with autism and the role of visual attention in imitation. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 53(12), 4604-4617.
- Apa (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. *Am Psychiatric Assoc*, 21(21), 591-643.
- Bakkaloğlu, H. (2020). *Türkiye’de otizm spektrum bozukluğuna yönelik erken çocukluk müdahale programları raporu*. Tohum Otizm Vakfı. https://www.tohumotizm.org.tr/wpcontent/uploads/2020/05/Deg%CC%86erlendirme_ve_Gelisim_Raporlari_4-1.pdf
- Bloom, L., & Lahey, M. (1978). *Language development and language disorders*.
- Bryson, S. E., Zwaigenbaum, L., Brian, J., Roberts, W., Szatmari, P., Rombough, V., & McDermott, C. (2007). A prospective series of high-risk infants who developed autism. *Journal of Autism Development Disorders*, 37(1), 12-24.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2024). Signs and symptoms of autism spectrum disorders. <https://www.cdc.gov/autism/signs-symptoms/index.html>
- Cook, K., & Willmerdinger, A. (2015). *The History of Autism*. Narrative Documents.
- Coonrod, E. E., & Stone, W. L. (2004). Early concerns of parents of children with autistic and nonautistic disorders. *Infants & Young Children*, 17(3), 258-268.
- De Giacomo, A., & Fombonne, E. (1998). Parental recognition of developmental abnormalities in autism. *Europeanchild & Adolescentpsychiatry*, 7(3), 131-136.

- Drew, A., Baird, G., Taylor, E., Milne, E., & Charman, T. (2007). The Social Communication Assessment for Toddlers with Autism (SCATA): An instrument to measure the frequency, form and function of communication in toddlers with autism spectrum disorder. *Journal of Autism Development Disorders*, 37(4), 648-666.
- Günlü, (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ortak dikkat becerilerinin desteklenmesi. Yalçın, G. & Günlü, Y. (Ed). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitimi*. (1. Baskı, s. 31-42). Nobel.
- Günlü, Y., & Çakmak, S. (2023). Effectiveness of Father Education Programs in Improving Personal Care Skills in Individuals with Autism Spectrum Disorder. *E-International Journal of Educational Research*, 14(4).
- Hume, K., Steinbrenner, J. R., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., ... & Sava-ge, M. N. (2021). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism: Third generation review. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-20.
- Ingersoll, B. (2008). The effect of context on imitation skills in children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 2(2), 332-340.
- Kasari, C., Freeman, S. & Paparella, T. (2006). Joint attention and symbolic play in young children with autism: A randomized controlled intervention study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 611-620.
- Kasari, C., Sigman, M. D., Baumgartner, P., & Stipek, D. J. (1993). Pride and mastery in children with autism. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 34(3), 353-362.
- Kurt, O. ve Yurtçu, A. B. S. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yönelik kapsamlı uygulamalar. *Sakarya University Journal of Education*, 7(1),155-182.
- Landa, R., & Garrett-Mayer, E. (2006). Development in infants with autism spectrum disorders: a prospectivestudy. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(6), 629-638.
- Lifter, K. (2008). *Developmental play assessment and teaching*. (Eds.: Luiselli, J.K.,
- Luyster RJ, Kadlec MB, Carter A ve ark. (2008) Language assessment and development in toddlers with autism spectrum disorders. *Journal of Autism Development Disorders* 38
- Lyen, K. (2023). *Causes of Autism*. In: "Rainbow Dreams: 35 Years of Empowering Children with Autism and Other Developmental Challenges." 71-83.
- Maenner, M. J. (2023). Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years—Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 sites, United States, 2020. *MMWR. Surveillance Summaries*, 72. <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.ss7202a1>.
- Memari, A. H., Ziaee, V., Shayestehfar, M., Ghanouni, P., Mansournia, M. A., & Moshayedi, P. (2013). Cognitive flexibility impairments in children with autism spectrum disorders: links to age, gender and child outcomes. *Research in Developmental Disabilities*, 34(10), 3218-3225.
- Mundy, P. (1995). Joint attention and social-emotional approach behavior in children with autism. *Development and Psychopathology*, 7(1), 63-82.
- Mundy, P., & Stella, J. (2000). *Joint attention, social orienting, and communication in autism*. In A. M. Wetherby & B. M. Prizant (Eds.), *Autism spectrum disorders* (pp. 55–78). Baltimore: Brookes
- Mundy, P., & Bullen, J. (2022). The bidirectional social-cognitive mechanisms of the social-attention symptoms of autism. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 752274.
- Nordenbæk, C., Jørgensen, M., Kyvik, K. O., & Bilenberg, N. (2014). A Danish population-based twin study on autism spectrum disorders. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 23, 35-43.
- Odom, S. L., Collet-Klingenberg, L., Rogers, S. J., & Hatton, D. D. (2010). Evidence-based practices in interventions for children and youth with autism spectrum disorders. *Preventing school failure: Alternative education for children and youth*, 54(4), 275-282.
- Özdemir, S., Selimoğlu, Ö. G., Töret, G., & Suna, H. E. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve normal gelişim gösteren çocukların statik ve hareketli materyallerde yüz işlemlerinin karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(02), 271-290.
- Parten, M. B. (1932). Social participation among preschool children. *Journal of Abnormal Social*

Psychology, 27, 243-269.

- Reichow, B. (2011). Development, procedures, and application of the evaluative method for determining evidence-based practices in autism. *Evidence-Based Practices and Treatments for Children with Autism*, 25-39.
- Rutherford, M. D., Young, G. S., Hepburn, S., & Rogers, S. J. (2007). A longitudinal study of pretend play in autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 1024-1039.
- Scherf, K. S., Elbich, D., Minshew, N., & Behrmann, M. (2015). Individual differences in symptom severity and behavior predict neural activation during face processing in adolescents with autism. *NeuroImage: Clinical*, 7, 53-67.
- Schertz, H. H., & Odom, S. L. (2004). Joint attention and early intervention with autism: A conceptual framework and promising approaches. *Journal of Early Intervention*, 27(1), 42-54.
- Schreibman, L., Dawson, G., Stahmer, A. C., Landa, R., Rogers, S. J., McGee, G. G., ... & McNerney, E. (2015). Naturalistic developmental behavioral interventions: Empirically validated treatments for autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental disorders*, 45(8), 2411-2428.
- Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S., Yucesoy-Ozkan, S., & Savage, M. N. (2020). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with Autism. The University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Child Development Institute, National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice Review Team. <https://ncaep.fpg.unc.edu/sites/ncaep.fpg.unc.edu/files/imce/documents/EBP%20Report%202020.pdf>
- Stanley, G. C., & Konstantareas, M. M. (2007). Symbolic play in children with autism spectrum disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, 37, 1215-1223.
- Straiton, D., Pomales-Ramos, A., & Broder-Fingert, S. (2024). Health Equity and Rising Autism Prevalence: Future Research Priorities. *Pediatrics*, e2023064262.
- Thurm, A., Bishop, S., & Shumway, S. (2011). Developmental issues and milestones. *International handbook of autism and pervasive developmental disorders*, 159-173.
- Tosun, D. G. (2021). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde ekolali. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(2), 575-592.
- Töret, G., & Acarlar, F. (2011). Otizimli, Down sendromlu ve normal gelişim gösteren Türk çocukların dil öncesi dönemdeki jest kullanım becerilerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1461-1478.
- Trevarthen, C., & Daniel, S. (2005). Disorganized rhythm and synchrony: Early signs of autism and Rett syndrome. *Brain and development*, 27, S25-S34.
- Van Krevelen, D. A. (1971). Early infantile autism and autistic psychopathy. *Journal of autism and childhood schizophrenia*, 1(1), 82-86.
- Vicedo, M. (2024). Moving beyond the search for the first discoverer of autism. *Frontiers in Psychiatry*, 15, 1266486.
- Wetherby, A. M., Woods, J., Allen, L., Cleary, J., Dickinson, H., & Lord, C. (2004). Early indicators of autism spectrum disorders in the second year of life. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(5), 473-493.
- Williams, E., Reddy, V., & Costall, A. (2001). Taking a closer look at functional play in children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31, 67-77.
- Yanardağ, M. (2007). Otistik çocuklarda farklı egzersiz uygulamalarının motor performans ve stereotip davranışlar üzerine etkileri. (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Erişim: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/43033.pdf>
- Young, R. L., Brewer, N., & Pattison, C. (2003). Parental identification of early behavioural abnormalities in children with autistic disorder. *Autism*, 7(2), 125-143.
- Zwaigenbaum, L., Bryson, S., Rogers, T., Roberts, W., Brian, J., & Szatmari, P. (2005). Behavioral manifestations of autism in the first year of life. *International journal of developmental neuroscience*, 23(2-3), 143-152.